

færdelige, at man gravede Gruber, som man brugte, saalænge de kunde bruges, og saa fæstede Jord oven paa dem. Vi ville mange Steder i Kjøbenhavn efter de historiske Oplysninger, som forenelige, kunne finde den Slags forfærdelige Svineri under Jorden. Men vilde man saa sige: Vi kunne af den Grund ikke bygge Optragelsesanstalt i Kjøbenhavn. Jeg er temmelig sikker paa, at man maatte kunne finde noget lignende paa mange andre Steder.

Jeg vil tillade mig saa godt, jeg kan paa staaende Fod, — for det er, som jeg fremhævede, ikke saa let at hvare paa den Slags detaillerede Oplysninger — at gøre nogle Randbemærkninger til de Meddelelser, det ærede Medlem gav. Han taler om den store Svamp, som ligger under hele Byen, og det skal være et Udtryk, Stiftsfysikus Kjær har brugt. Jeg ved ikke, i hvilken Afhandling, han har brugt det. I Professor Trydes Afhandling, som er bygget paa Stiftsfysikus Kjærs Undersøgelser, ved jeg, at der staar, at en Del af Byen, den midterste Del af Byen, som ligger omkring Kirken, er bygget paa en Sandbank, saa der gælder det ikke. Hvad der menes med den store Svamp, ved jeg efter mit Kendskab til vestjydske Forhold meget godt. Det er den tørveagtige Jord, der findes langs Naens Bredder. Byen Ribe er tildels bygget paa Der i Naen. Sandbanken har ikke været stor nok til, at man kunde bygge hele Byen paa den; man har altsaa kun bygget en Del derpaa, for Resten har man bygget ud nærmere til Naens Bredder. Ribe er, som jeg allerede har udtalt, egentlig kun en brolagt Landsby. For at man ret skal forstaa, hvilken Betydning den ærede Ministers Bemærkninger om Kreaturhold og sliat har, skal jeg oplyse, at i Ribe har hver Gaard sin Have, der gaar ned til Naen. Paa en stor Del af „Svampen“ gror der saaledes Trær og Haveurter, saa det gør den virkelig ikke den Fortræd, som man har paastaet. Med Hensyn til Kreaturholdet følger det af sig selv, at en By, der ved Omstændighedernes Naunst er bleven henvist til at leve som Landsby, er nødt til at leve som Landsby, og nødt til at holde Kreaturer. Men alle vi, som vide, hvad det vil sige at leve paa Landet, ere ikke saa bange for, om der er en Mødding i eller ved en Gaardsplads, og vi tro virkelig ikke, at fordi der er Kreaturer i en Landsby, det derfor skulde være saa overordentlig usundt at være der. Jeg maa tilstaa, jeg er slet ikke bange i den Henseende, og jeg tror ikke, at de Oplysninger, som her foreligger, uden at der har været Tid til at

overveje dem tilstrækkelig, bør være afgørende ved Afstemningen over dette Spørgsmaal.

Endnu et Par Bemærkninger skal jeg tillade mig at gøre. Det ærede Medlem saade, at det var Ordføreren, der nævnte Ordet Tyfus. Det er ganske rigtigt, det var mig, der nævnte det, og hvorfor? Fordi jeg kender tilstrækkelig til Forholdene i Ribe til at vide, at det er Tyfusepidemier, der i sin Tid have hærget Byen, og derfor antog jeg, at det var dette Forhold, det gjaldt om at faa oplyst nærmere. Nu har jeg dog kendt Forholdene i Vestjylland i en temmelig lang Række af Aar, men jeg har aldrig hørt Ribe nævne som en usund By, undtagen netop med Hensyn til Tyfus. I Henseende til Tyfus har det været slemt; jeg vil gøre opmærksom paa, at den Afhandling af Professor Tryde, som det ærede Medlem citerede sidste Gang, var skrevet netop med specielt Hensyn til Tyfusepidemierne, og de Undersøgelser, som Stiftsfysikus Kjær har anstillet, og som laa til Grund derfor, vare foretagne netop med specielt Hensyn til Tyfusepidemier. Stiftsfysikus Kjær har store Fortjenester af Byen Ribe i saa Henseende. Der blev i sin Tid ført en heftig Strid i Byen om Anlæg af Vandværk, Borgerne klynkede sig derved af Hensyn til den store Befolkning, men saa satte han alle Sjærn i Elden og oplyste, at det var nødvendigt at skaffe nyt Vand til Byen, fordi det var i Vandforholdene, Brændforholdene, at Tyfus'en hunder. Denne Afhandling af Professor Tryde støtter sig netop ogsaa paa Undersøgelser af tyfusmittede Steder; og det er altsaa ganske naturligt, om Tyfusforholdet blev fremdraget. — Nu siger det ærede Medlem i Dag, at Stiftsfysikus Kjær har udtalt, at naar der kommer en Epidemi, er det vanskeligt at blive af med den. Jeg ved ikke, hvor han har udtalt det. Det kan jeg ikke udtale mig om. Jeg er nødt til at sige, at hvis ikke Stiftsfysikus Kjær er en Mand, der siger et og mener et andet, maa vi holde os til den Erklæring, han her har afgivet. Vi ere vel, efter hvad der foreligger, berettigede til at sige: det er en Erklæring af den medicinale Autoritet, afgiven i Anledning af det foreliggende Spørgsmaal, og en Erklæring, som gaar ud paa at ville fjerne de hygiejniske Betæneligheder, man kunde have ved at vælge Ribe. Og naar det er sagt, at der er mange, der saa Brykkyge, men at de dø ikke af Brykkyge, at der er mange andre Sygdomme, men at de dø ikke af dem, maa jeg tilstaa, at det er en ganske forbavsende Oplysning. Thi det plejer jo ellers at være saaledes, at naar der bliver